

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Sivil Katılım Hibe Programı

İnsan Hakları Temelli Yaklaşım

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Sivil Katılım Hibe Programı

- Amaç: Sivil Katılım Hibe Programı; kamu-sivil toplum işbirliğini desteklemek.
  - Program ile sivil toplum kuruluşlarının, yerel yönetimler ve diğer yerel aktörlerle işbirliğinin güçlendirilmesi hedeflenmektedir.
- Uygun Proje Başvuruları: Tüm projelerin faaliyetlerinde
  - Kadın erkek fırsat eşitliği,
  - **Zarar vermeme ve kimseyi geride bırakmama ilkelerini içeren insan hakları temelli yaklaşım,**
  - Belirli katma değer unsurları ve kesişen konuları (yenilikçilik, sürdürülebilirlik, iyi uygulamalar) karşılaması beklenir.
  - Yukarıda sıralanan hususlar, değerlendirme tablosunun ilgili bölümlerinde değerlendirmeye tabi tutulacaktır

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

İnsan Hakları Temelli Yaklaşım

- Normatif olarak uluslararası **insan hakları standartlarına** dayanan ve uygulamada insan haklarının geliştirilmesine ve korunmasına yönelik kavramsal bir çerçevedir. Kalkınma sorunlarının temelinde yatan eşitsizlikleri analiz etmeyi ve kalkınmanın önünde engel oluşturan ve çoğu zaman insan gruplarının geride kalmasına neden olan ayrımcı uygulamaları ve adaletsiz güç dağılımını düzeltmeyi amaçlamaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Yardıma Temelli	İhtiyaç Temelli	Hak Temelli
girdiye odaklanın	Girdi ve sonuca odaklanma	Sürece ve sonuca odaklanma
Yardımsverlik vurgusu	İhtiyaçların karşılanması	Hakların hayata geçmesi
Zenginlerin ahlaki sorumluluğu	İhtiyaçların geçerli talepler olarak tanımlanması	Hakların yükümlülük sahiplerine yönelik talepler olarak tanımlanması
Mağdur	Kalkınma müdahalelerinin nesnesi	Birey ve grupların haklarını talep etme yetkisi, gücü
Sorunların ortaya çıkışına odaklanır	Sorunların doğrudan nedenlerine odaklanır	Yapısal nedenlere odaklanır

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Amaç

- Çalışmalar, İHEB ve diğer uluslararası insan hakları belgelerinde belirtildiği şekilde insan haklarının hayata geçirilmesini desteklemeli.

Süreç

- İnsan hakları standartları ve ilkeleri programlama sürecinin tüm aşamalarında rehberlik eder

sonuç

- yükümlölük sahiplerinin yükümlölüklerini yerine getirme ve/veya 'hak sahiplerinin' haklarını talep etme kapasitelerinin geliştirilmesine katkıda bulunur.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

4 Soruda İnsan Hakları Temelli Yaklaşım ve Programlama

- KİM : geride kalanlar
- NEDEN: Hangi haklar risk altında?
- KİMİN bir şeyler yapması gerekiyor?
- Harekete geçmek için NEye ihtiyaçları var?

İnsan Hakları Standartları

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Minimum normatif içerik: Örnekler

- ✓ Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme
- ✓ Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme
  - Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmeye Ek İhtiyari Protokol (başvuru prosedürü)
- ✓ Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme
  - ✓ Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmeye Ek İhtiyari Protokol (başvuru prosedürü)
  - ✓ Ölüm Cezasının Kaldırılmasını Amaçlayan, Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmeye Ek İkinci İhtiyari Protokol
- ✓ Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
  - ✓ Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine İlişkin İhtiyari Protokol (başvuru prosedürü)
- ✓ İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi

- ✓ İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine ilişkin İhtiyari Protokol (est. spt)
- ✓ Çocuk Haklarına Dair Sözleşme
  - ✓ Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Dâhil Olmaları Konusundaki İhtiyari Protokol
  - ✓ Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol
  - ✓ Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin Başvuru Usulüne İlişkin İhtiyari Protokol
- ✓ Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme
- Herkesin Zorla Kayıp Edilmeye Karşı Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme
- ✓ Engelli Bireylerin Haklarına İlişkin Sözleşme
  - ✓ Engelli Bireylerin Haklarına Dair Sözleşme ile ilgili İhtiyari Protokol (başvuru prosedürü)

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Sürdürülebilir Kalkınma ve İnsan Hakları

2030 Gündemi aynı zamanda “kimseyi geride bırakmama” ve “önce en uzaktakilere ulaşma” taahhüdü, ötekileştirilmiş gruplara özel ilgi ve ayrımcılık ve eşitsizliklerle mücadeleye yönelik iki özel hedefle eşitlik ve ayrımcılık yapmama ilkelerini de merkezine koyuyor. (Cinsiyet eşitliğine ilişkin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi 5 ve ülkeler içindeki ve ülkeler arası eşitsizliklere ilişkin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi 10)

Kimseyi geride bırakmama ilkesi: 2030 Gündeminin yol gösterici ilkesi, Üye Devletlerin “yoksulluğun tüm biçimlerini ortadan kaldırmak, ayrımcılığı ve dışlanmayı sona erdirmek ve insanları geride bırakan ve bir bütün olarak bireylerin ve insanlığın potansiyelini zayıflatan eşitsizlikleri ve kırılanlıkları azaltmak” taahhüdünü temsil eder. Kimseyi geride bırakmama prensibinin merkezinde, insan haklarının gerçekleşmesinin önünde engel teşkil edebilecek ayrımcılık ve eşitsizliklere odaklanma yatmaktadır. Buna göre, başvuru sahiplerinin insan hakları temelli yaklaşımı bir bütün olarak uygulamaları ve mevcut eşitsizlikler ve ayrımcılık hakkında bilgi sahibi olmaları ve Üye Devletlerin kimseyi geride bırakmama ilkesine olan bağlılığını savunmaları ve hatırlatmaları beklenmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Sustainable Development Goals	Related human rights *	
 <p>1 NO POVERTY</p>	<p>End poverty in all its forms everywhere</p> <p>Targets include eradicating extreme poverty; implementing social protection measures; and ensuring equal access of men and women to economic resources.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Right to an adequate standard of living [UDHR art. 25; ICESCR art. 11; CRC art. 27] • Right to social security [UDHR art. 22; ICESCR art. 9; CRPD art. 28; CRC art. 26] • Equal rights of women in economic life [CEDAW arts. 11, 13, 14(2)(g), 15(2), 16(1)]
 <p>11 SUSTAINABLE CITIES AND COMMUNITIES</p>	<p>Make cities and human settlements inclusive, safe, resilient and sustainable</p> <p>Targets include ensuring access to housing, basic services and public transport for all; participatory planning of human settlements; safeguarding cultural and natural heritage; and strengthening resilience to disasters.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Right to adequate housing, including land and resources [UDHR art. 25; ICESCR art. 11] • Right to participate in cultural life [UDHR art. 25; ICESCR art. 15; ICERD arts. 5, 7; CRPD art. 30; CRC art. 31] • Accessibility of transportation, facilities and services particularly of persons with disabilities [CRPD art. 9(1)], children [CRC art. 23], and rural women [CEDAW art. 14(2)] • Protection from natural disasters [CRPD art. 11]
 <p>13 CLIMATE ACTION</p>	<p>Take urgent action to combat climate change and its impacts</p> <p>Targets include strengthening resilience and adaptation to climate change and natural disasters, including in marginalised communities; implementation of the Green Climate fund.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Right to health including the right to safe, clean, healthy and sustainable environment [UDHR art. 25(1); ICESCR art. 12; CRC art. 24; CEDAW art. 12; CMW art. 28] • Right to adequate food & right to safe drinking water [UDHR art. 25(1); ICESCR art. 11] • Right of all peoples to freely dispose of their natural wealth and resources [ICCPR, ICESCR art. 1(2)]

Sürdürülebilir Kalkınma ve İnsan Hakları

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

İnsan Hakları İlkeleri

- Evrensellik ve devredilemezlik
- Bölünmezlik
- Birbirine bağlı ve birbiriyle ilişkili olma
- Ayrımcılık Yapmama
- Katılım ve kapsayıcılık
- Hesap Verebilirlik ve Hukukun Üstünlüğü

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Zarar Vermeme

- **Tasarım Aşamasında: Çalışmanız için en uygun Bağlamsal Risk Analizini Yapın**
  - Uygulamaların doğrudan ya da dolaylı verdiği zarar verebilir
    - İnsan hakları izleme çalışmalarında misilleme, ifşa vb. riskler
    - Kurulacak ya da yeniden yapılandırılacak merkezlerin çevreye olumsuz etkisi;
  - Projeyi etkileyebilecek veya proje tarafından etkilenebilecek siyasi, sosyal veya kültürel gerginlikler ve çatışmalar.
  - Kurumsal kapasite kaynaklı riskler: müdahale alanı ve gerektirdiği uzmanlıklar kurum tarafından sağlanabilir mi (ör. Travma müdahalesi vb.)
    - Satın alınan ürünlerin, görünürlük materyallerinin sağlığa etkisi
    - Uzmanlıkların kurum içinde bulunması
    - Gönüllü yönetimi
- **Uygulama aşaması**
  - Projenin neden olabileceği veya katkıda bulunabileceği fiili ve potansiyel olumsuz etkileri önlemek, azaltmak, durdurmak ve düzeltmek için aksiyon almak
    - Proje içi »odak kişileri« belirlemek, şikayetlerin alınabileceği basit sistemler
  - İlgili paydaşların bulunduğu platformlarda yer alın (uzman kuruluşlar, ilgili baro vb.) → yerelde danışma ağlarını aktif kullanın
  - Proje ile ilgili bilgi paylaşımında şeffaflık
  - Anlamlı, kapsayıcı ve özgür bir katılım
- **İzleme Değerlendirme**
  - Edinilen dersler raporlayın

Zarar vermeme ilkesi: Bu yaklaşım doğrultusunda asgari olarak STK'lar doğrudan ya da dolaylı olarak zarar vermemeli veya insan hakları üzerinde olumsuz etkilere neden olmamalıdır. STK'lar müdahalelerini ve çalışmalarını tasarlar ve uygularken, kendi yetki ve sınırlarına uygun olarak, ilişki içinde oldukları hak sahiplerini misillemelerden korumak için önlemler almalıdır.

Bu amaçla, STK'lardan insan hakları üzerindeki oluşturabilecekleri riskleri ve faaliyetlerinin potansiyel etkilerini gerçekçi bir şekilde değerlendirmeleri beklenmektedir. Buna uygun olarak, STK'lar bu riskleri ele almak ve etkilerini hafifletmek için önlemler almalıdır. Risk değerlendirmesini yapmaya başlamak için STK'lar kendilerine bir dizi soru sorabilirler.

Bu soruların örnekleri şunları içerebilir - ancak bunlarla sınırlı değildir - :

- Bu projede ele alınan insan hakları nelerdir?
- Proje, faaliyetleri aracılığıyla, doğrudan ve dolaylı etkileşim yoluyla hak sahiplerinin insan haklarından (medeni, siyasi, ekonomik, sosyal veya kültürel) yararlanmaları üzerinde olumsuz etkilere yol açabilir mi?
- Projenin hak sahipleri üzerinde doğrudan ve dolaylı etkileşim yoluyla olumsuz ayrımcı etkiler yaratma olasılığı var mı?
- Proje, özellikle belirli politikalar gerektiren gruplar veya hali hazırda eşitsizliğe maruz kalan gruplar için kaynaklar veya temel hizmetler mevcudiyetini, kalitesini ve bu grupların bu kaynak ve hizmetlere erişimini kısıtlayabilir mi?
- Projenin, potansiyel olarak etkilenen herhangi bir paydaşı veya özellikle bir grubu, kendilerini etkileyebilecek kararlara tam olarak katılmasını engelleme olasılığı var mı?
- Projenin, projeden etkilenen gruplar ve bireyler arasındaki çatışmaları ve/veya şiddet riskini şiddetlendirme riski var mı?

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

İklim değişikliği

İklim değişikliğinin etkilerinin azaltılması ve iklim değişikliğine uyum eylemleri yoluyla iklim değişikliğinin etkilerine karşı savunmasız olan nüfusların ve ekonomik sektörlerin kapasitesini ve dayanıklılığını geliştirmek ve düşük karbonlu ve iklime dirençli kalkınmayı desteklemek

Afete hazırlık

STK'ların ve yerel yönetimlerin doğal ve beşeri afetlere hazırlık, müdahale ve iyileştirme kapasitelerini geliştirmek, şehirleri ve toplumu dirençli hale getirmek

Gönüllülük ve dezavantajlı gruplar

Sosyo-ekonomik kalkınmayı ve sivil katılım mekanizmalarını desteklemek üzere, kadınların, gençlerin, çocukların, depremzedelerin ve dezavantajlı grupların güçlendirilerek karar alma mekanizmalarına ve uygulamaya katılımını sağlamak ve gönüllülüğü arttırmak

Yeni teknolojilerin kullanımı, STK merkezleri

STK'lar ve yerel yönetimler arasındaki iş birliğini güçlendirmek için yeni teknolojilerin ve bilginin kullanımını teşvik etmek, mevcut sivil toplum kuruluşu merkezlerinin kapasitelerini güçlendirmek, yeni merkezlerin kurulmasını sağlamak

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

İklim Değişikliği

ÇALIŞMAYI TASARLARKEN:

İklim değişikliğinin olumsuz insan hakları etkileri

- İklim değişikliği Hangi insan haklarını ve Hangi hak sahiplerini en çok etkiliyor

Hesap verebilirlik ve başvuru mekanizmalarının bu alandaki etkililiği

- Sivil alan, insan hakları savunucuları → hesapverebilirlik
- Özel sektör sorumluluğu

Eşitlik ve Ayrımcılık Yapmama

- Müdahaleler varolan eşitsizlikleri derinleştirmemeli

Anlamli katılım

- Bilgiye erişim
- İnsan etki değerlendirmesinin yapılması
- İnsan hakları göstergeler ile izlenmesi, ayrıştırılmış veri

BM İnsan Hakları Konseyi tematik tartışmalar

erişilebilir erken uyarı sistemleri

iklim politikalarının oluşturulmasında --> **engelliliğe** göre ayrıştırılmış veri
iklim değişikliği konusunda kapsayıcı ve erişilebilir eğitim ve farkındalık yaratma

Yerelde **yaşlılar** ve onların çevreyi nasıl koruyacakları ve çevredeki değişikliklere nasıl uyum sağlayacakları hakkındaki geleneksel bilgileri de dahil; bunun biyolojik çeşitliliği korumanın ve iklim değişikliğiyle mücadelenin anahtarı olarak tanımlama
iklim değişikliği etkileri verilerinin yaşa göre ayrıştırılması.

İnsan hakları, **hareketlilik** ve iklim değişikliği arasındaki etkileşimin ortaya çıkarılmasının önemi
Koruma sistemler ve işe erişimi güçlendirerek zorunlu hareketliliği azaltmak

<https://www.ohchr.org/en/climate-change/reports-human-rights-and-climate-change>

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

İklim değişikliğinin insan hakları üzerindeki etkilerini ele alan insan hakları mekanizmaları.

- İnsan Hakları Komitesi: Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin yaşam hakkına ilişkin 6. maddesine ilişkin 36 No'lu Genel Yorum (2018): Çevresel bozulma, iklim değişikliği ve sürdürülemez kalkınma, şimdiki ve gelecek nesillerin yaşam hakkından yararlanmasına yönelik en acil ve ciddi tehditlerden bazılarını oluşturmaktadır
- CEDAW: İklim değişikliği bağlamında afet riskinin azaltılmasının toplumsal cinsiyetle ilgili boyutlarına ilişkin 37 No'lu Genel Tavsiye (2018)
- CRC: Çocuğun mümkün olan en yüksek sağlık standardından yararlanma hakkına ilişkin 15 No'lu Genel Yorum (2013)
- İklim değişikliğine odağında çocuk hakları ve çevre hakkında 26 No'lu Genel Yorum (2023)
- Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi, su hakkına ilişkin 15 No'lu Genel Yorumunda (2002) iklim değişikliğini ele almıştır (Sözleşme'nin 11 ve 12. maddeleri).

• Tematik Özel Raportörler

- İklim değişikliği bağlamında insan haklarının geliştirilmesi ve korunması Özel Raportörü

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Afet Risk Yönetimi

Afetlerin ardından kaşılaşılabilir bir çok insan hakları sorunlarından bazıları:

- Yaygın suç, şiddet;
- Yardımlara ve temel hizmetlere erişimde ayrımcılık;
- Özellikle çocuklar, yaşlılar, engelliler ve diğer kişiler için refakatsizlik ayrı düşme
- Kişisel belgelerin kaybı/imhası ve
- Yetersiz kolluk mekanizmaları ve adil ve etkili bir adalet sistemine sınırlı erişim;
- Etkili geri bildirim ve şikâyet mekanizmalarının eksikliği;
- İstihdam ve geçim fırsatlarına eşit olmayan erişim;
- Zorla yer değiştirme;
- Afet nedeniyle yerinden edilen kişilerin güvenli olmayan veya gönülsüz geri dönüşü veya yeniden yerleştirilmesi; veya
- Mülkiyet hakları

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Afet Riski Azaltma & Afet Risk Yönetimi

Risk Etkenleri

Azaltma, hazırlıklı olma, önleme, risk azaltma planı, politikaları ve stratejileri; hazırlık ve acil durum planlaması, ileriye yönelik afet risk yönetimi.

- İklim Değişikliği
- Çevresel bozulma
- Yoksulluk ve eşitsizlik
- Kentsel Planlama
- Yönetişim

Dayanıklılık artırma odağı

İnsan Hakları T. Yaklaşım

Hesapverebilirlik ve adalete erişim
Bilgiye Erişim
Katılım
Ayrımcılık yapmama

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Yeni Teknolojiler ve Dijital Çözümler

- Yeni teknolojiden kim ve ne zaman zarar görebilir?
  - Tasarım aşaması, üretim aşaması, kullanım sırasında vb.
- Bu projede hangi insan haklarına değiniliyor?
  - Özel hayatın gizliliği, ayrımcı analizler
- Bu çözüm aslında kime fayda sağlıyor?
  - Sivil alan, hizmetlere erişim, daha iyi veri

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Teşekkürler

İnsan Hakları Temelli Yaklaşım

Bu sunum Avrupa Birliği'nin mali desteğiyle hazırlanmıştır. Bu sunumun içeriği yalnızca UNDP Türkiye sorumluluğundadır ve Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

